

Bruk av tvang i psykisk helsevern - korleis har utviklinga vore?

Trond F. Aarre

Nordfjord psykiatrisenter

Helse Førde

Sindsygeloven av av 1848

- Frå legd og fattigkommisjon til statleg asyl
- Tvangsinnlegging er sjølvsagt
- Leiaren er lege som bur i eller nær asylet
- Forbod mot kroppsleg straff
- Isolat og tvangsmiddel berre i naudsfall
- Asylsuverenitet
- Kontrollkommisjon

Revisjonar

- 1925: mest om fordeling av kostnader
- 1935: opna for friviljug innlegging i asyl

Lov om psykisk helsevern av 1961

- Ikkje noko radikalt brot med lova av 1848
- Hovudkriteriet om «alvorleg sinnsliding»
- Tilleggskriterium
  - Behandlingskriteriet
  - Farekriteriet
  - Overlast
  - Forstyrre offentleg ro og orden (til 1979)

Lov om psykisk helsevern av 1961

- Ikkje særskilt heimel for tvangsbehandling
- Tvungen observasjon
- Tankar om å oppheve kontrollkommisjonane «fordi det var vanskeleg å tenke seg at overgrep kunne finne sted i vår opplyste tid»

Psykisk helsevernloven av 1999

- Som før (stort sett)
- Heimel for tvangsbehandling
- Seinare tillegg: Lex Breivik

Paulsрудutvalet

- Antatt samtykke som grunnlag for tvang
  - Unntak: fare for andre eller sjøvmordsfare
- Sjøvmordsfare: tvungen observasjon i 3 dagar
- Avgjerdskompetanse
- Strengare krav til vedtak
- Samrådingsplikt
- Ettersamtalar
- Avskaff kontrollkommisjonane!

Mandat for Tvangslovutvalet

- Revisjon og modernisering av reglar om tvang mot pasientar og brukarar i helse- og omsorgssektoren
- Støtte opp under pasientens og brukarens helse- og omsorgsteneste
- Fremje samhandling
- Vurdere korleis regelverket kan bli meir samordna og unngå problem med gråsonar og område med uklåre heimlar
- Vurdere særlege grupper, t.d. barn og unge

Mandat, framhald

- Greie ut tilhøvet til CRPD
- Vurdere reglar om:
  - Føremål
  - Definisjon og vilkår for bruk av tvang
  - Samtykke-/ avgjerdskompetanse
  - Kompetansekrav for personell og krav til institusjonar
  - Sakshandsaming, klage- og overprøving
  - Domstolskontroll, juridisk bistand og rettshjelp.

Kva er det som driv utviklinga?

- Styresmaktene
  - Menneskerettar (diskrimineringsvernet)
  - Grunnlovsrevisjonar
- Internasjonale konvensjonar (EMK, CRPD)
- Aktivisme
  - Brukarorganisasjonar
  - Einskildmenneske
- ... men stort sett ikkje fagfolk

